

Dags att korta arbetstiden

Det är kanske trots allt värt att överväga arbetstidsförkortning, skriver ekonomen Bo Persson i dagens krönika.

Det är en allmänt omfattad självklarhet att förvärsarbete normalt utförs av fast anställda medarbetare i företag och förvaltningar. Självklarheten i denna norm gör det svårt att komma tillrätta med arbetslösheten eftersom den står i vägen för dem som saknar fast anställning – de anställningslösa.

Krönika

Bo Persson

Tanken att arbete sker i anställning får stöd i de svenska erfarenheterna av växande arbetslöshet under nittiotalet. Mellan 1991 och 1995 försvann 620 000 fasta jobb netto. Detta bortfall av tillsvidareanställningar förklarar helt och hållet ökningen av uppstått arbetslöshet. Självklarheten att arbete utförs i anställning gör det förstärkt att arbetstidsförkortning förespråkas som en metod att sänka arbetslösheten. En lagreglerad arbetstidsförkortning skulle innebära att fler finge anställning, är tanken. Genom "att dela på jobben" skulle anställningslösheten minska och därmed arbetslösheten.

Sänkta löner

De flesta, för att inte säga alla, tongivande ekonomer ställer sig dock avvisande till förslaget om arbetstidsförkortning som medel mot arbetslösheten. I stället förespråkar de till exempel sänkta löner, statliga stimulanser av den samlade efterfrågan eller strukturella åtgärder såsom förändringar i arbetsrätten.

Ett problem är att den ekonomiska expertisen inte kan ena sig om arbetslöshetens orsaker – för höga löner, för svag samlad efterfrågan, respektive dåligt fungerande arbetsmarknad. Därför kan den heller inte ena sig om åtgärder.

Ett annat problem är att de vetenskapligt grundade åtgärder som satts in inte tycks kunna ge de önskvärda effekterna i form av sänkt arbetslöshet. Den blandning av arbetslöshetsteorier, problemuppfattningar, diagnoser, strategier och åtgärder som förespråkas i ekonomiskretsar gör arbetslöshetsbekämpningen svårstyrbar. Det kanske därför vore skäl att som ett alternativ till den traditionella klokskynen seriöst överväga förslaget om lagreglerad förkortning av anställdas arbetstid.

Den fråga man då bör ställa sig är: vilka strukturella konsekvenser kommer en kraftig sänkning av anställdas arbets-

tid att föra med sig? Vilka rationella handlingsmönster kan man vänta sig kommer att växa fram? Låt mig för att tydliggöra resonemanget anta att veckoarbetstiden halveras till tjugo timmar.

Spekulationer

De som förespråkar arbetstidsförkortning bör i så fall vänta sig att anställningslösheten och därmed arbetslösheten helt försvinner. Låt gå för det. Vad skulle mer hända? Nedan några teoretiskt underbyggda, men dock spekulationer:

1. De fastanställdas reallöner skulle sjunka kraftigt. I vård- och omsorgssektorn antagligen halveras.

2. Försörjningsincitamentet att sälja sitt arbete vid sidan av fastanställningen skulle därför starkt förstärkas.

3. Möjligheten för extraknäck och svartjobb skulle öka dramatiskt på grund av den från fastanställning frigjorda tiden.

4. Incitament och frigjort tidsutrymme skulle antagligen leda till att en stor del av efterfrågan på i synnerhet vård och omsorg kom att tillgodoses genom privata initiativ. Privatisering med andra ord.

5. Om arbetstidsförkortningen inte skulle medföra att antalet fastanställningar ökade, skulle den ändå medföra kraftigt ökad efterfrågan på de anställningslösas arbete. Detta skulle innebära ett stort uppsving för företagandet i landet. Kanske mera arbete blev gjort, totalt sett.

6. Den svenska anställningsinstitutionen förklarar den höga anställningsfrekvensen bland svenska kvinnor. En lagreglerad, stor arbetstidsförkortning skulle försvaga anställningsinstitutionen och därmed kanske schasa många kvinnor tillbaka till hemmet.

7. Genom att stora volymer arbete skulle frikopplas från fastanställningen, skulle prisbildningen på arbete blir mera marknadskonform. Det skulle innebära effektivare allokering av humankapitalet och bättre hushållning med det än idag. Av detta kan man vänta sig högre tillväxt.

30 timmar

En halvering av arbetstiden för fastanställda är kanske trots allt något som kunde innebära fördelar ur ett marknadsliberalt perspektiv? Man kanske inte behöver gå så långt som till en halvering. Trettio timmars lagreglerad arbetsvecka för anställda skulle antagligen vara nog för en nödvändig vitalisering av det svenska arbetslivet.

Bo Persson

Drömmen om att upplösa könen

Nina Björks bok *Under det rosa täcket*, som pläderar för att könsrollerna helt och hållet skall upplösas, anmäls av Margareta Rye.

Hon omvandlar de urkunnliga attributen som omsorg, relationer, förälska till sätta saker och ting i perspektiv och se helheter till modern global handling inom sitt område. Läser jag i en artikel om färggranna finskor i EU (SvD 26/3). Det handlar om en professor i juridik som är kanslichef i justitiedepartementet men också "trogen, sina kvinnliga rötter".

Saklitteratur

Nina Björk

Under det rosa täcket

Om kvinnighetens vara och feministiska strategier
Wahlström & Widstrand

Är detta en beskrivning av kvinnans natur eller ideologi? Finns det några för alltid givna kvinnliga attribut eller kvinnliga rötter? Nej, hävdar litteraturvetaren och journalisten Nina Björk i sin intelligenta och roliga essä-bok *Under det rosa täcket*.

Symbol

Det rosa täcket är en symbol för kvinnligheten, en kvävande symbol som läggs över det oskyldiga flickebarnet redan på BB. Här börjar det kulturellt styrda skapandet av Kvinna, menar Nina Björk. Kompromisslöst och med en envishet som ibland går över till tjatighet formulerar hon en helt ny (?) målsättning för feminismen: En feminism som upplöser begreppet "man" och "kvinno" och förvisar orden till fiktionens värld, en feminism som vill en upplösning av könsidentiteten.

Målet är att kön upphör att vara den tolkningsram inom vilken en människas bedöms. Visst har vi hört det förut, argumentet att "vi är inte män och kvinnor i första hand utan människor", från både 1970-talets feminister och dess vedersakare. Men Nina Björk vill göra detta till en radikal feministisk strategi och hur gärna jag än vill tro henne uppstår en del svårigheter.

Begrepp i förändring

Att ett begrepp är föränderligt, att kvinnororelsens/feminismens mål skiftar från tid till tid och land till land, kan både tas som intäkt för att "kvinnan" som företeelse är en kulturell och politisk konstruktion och att kvinnan (och mannen) inte går att upplösa som begrepp och att dess konnotationer är tillfälliga och skiftande men att de bygger på att sexualitetens och

reproduktionens olika roller söker sig uttryck också på ett samhälleligt plan.

Hon är själv den första att erkänna motsättningen mellan att hävda att "kvinnan" inte finns och att hävda att kvinnor är diskriminerade när det gäller makt, tjänster, inflytande. Hennes lösning blir att acceptera paradoxen som en paradox när det gäller medel men inte när det gäller målet, som är att upplösa könen. För att kunna göra detta måste könen bli synliga som politiska och psykologiska konstruktioner, inte som naturliga identiteter.

Det är en skillnad på "kvinnan" som filosofiskt begrepp och som politisk verklighet. Vilka strategiska vinster det innebär för kvinnororelsen att upplösa könen blir inte riktigt klart för mig. Det innebär ju att rörelsen upplöser sig själv och att patriarkatet i samma ögonblick återtar sina positioner.

Jag läser Nina Björk med en sorts otålig nyfikenhet. Ska hon lyckas övertyga mig? Hur ser ett könslöst samhälle ut? Vilken plats har erotiken och sexualiteten? Finns det ingen tredje väg mellan särartsfeministernas, "livmoderfeministernas", som Nina Björk kallar dem, hävdande att de biologiska skillnaderna också skapar mentala olikheter, gör att kvinnor får gröt i huvudet när de ammar, att de är känsligare, godare än män men tänker sämre och att hävda att det inte finns några skillnader alls, eller rättare sagt de skillnader vi kan konstatera är kulturella skapelser som dessutom förändrats radikalt under århundradenas lopp?

Korståg

Man behöver faktiskt inte bli övertygad om huvudtesen för att ha glädje av Nina Björks korståg mot den naturliga kvinnan. Hon läser kvinnotidningen Elle, analyserar debatten om Carl Thams förslag om positiv särbehandling av kvinnor vid tillsättning av tjänster vid universitetet, läser och polemiserar mot Yrsa Stenius, Rigmor Robért & Kerstin Uvnäs-Moberg, hämtar argument och stöd hos Simone de Beauvoir, Toril Moi, Judith Butler och många fler.

Konstigt nog tar hon inte upp den kontroversiella amerikanska Camille Paglia, som ju står för den mest utrerade formen av biologisk feminism och som målar upp ett samhälle där könskriget härjar. Hon blev i varje fall profet för ett antal frustrerade män i stödstrumpornas Sverige. Men tillräckligt många grumliga tankar om livmoderns betydelse för formandet av den värdande, närande, passiva, emotionella, omedvetna och osjälvständiga kvinnan tar Nina Björk upp och punkterar liksom hur villigt modepressen anammat de nya signalerna, "äntligen får vi vara riktiga kvinnor".

Man eller kvinna? Könen är bara sociala konstruktioner, anser Nina Björk.

Den riktiga naturliga kvinnan som tidningarna lär oss att skapa fram via kläder, smink och rätt beteende.

Nina Björk citerar Simone de Beauvoirs berömda ord "man föds inte till kvinna, man blir det" inte en utan många gånger. Det är ju denna boks budskap formulerat i en aförism. Hon läser också Simone de Beauvoir i protest mot de "berättelser om hennes liv som nu håller på att formas", det vill säga de många försöken att detronisera henne som förebild, att avlösa henne som en innerst inne djupt olycklig och beroende kvinna. Nina Björk ser i Beauvoir en person som frivilligt och medvetet valde att avstå från sin tids föreskrivna kvinnoroller för att få leva ett liv som intellektuell, som oberoende författare och självständig människa.

Förebild

Blir då inte Beauvoir som förebild lika ensidig som urkvinna? Att förlägga allt det goda till de roller som män tilldelat sig och se barn och äktenskap som slaveri för kvinnan är inte en framkomlig feministisk strategi. Man måste inte älska att baka kanelbullar för att vara feminist, påpekar författaren. Frågan är om man får.

Nina Björk argumenterar och diskuterar med energi och munheter. Hon hittar slagkraftiga formuleringar för sitt kontroversiella budskap. Det är mestadels ett nöje att läsa henne, men man önskar att en förlagsredaktör hade hjälpt henne att stryka ner de många upprepningarna och variationerna på samma tema. Sådant tröttrar även den mest uthålliga feminist.